

מובא במשנה דיני קניין בדבר הנגזל. במידה ונשתנה החפץ יש לגזלן לשלם את הדבר כשעת הגזלה, וכך אומרת המשנה (שם צז:):

גזל מטבע ונסדק, פירות והרקיבו, יין והחמיץ - משלם כשעת הגזלה.

המשנה מוסיפה עוד כמה גזלות, אך שבהם יכול הגזלן להחזיר את מה שלקח (שם):

מטבע ונפסל, תרומה ונטמאת, חמץ ועבר עליו הפסח, בהמה ונתעבדה בה עבירה, או שנפסלה מעל גבי המזבח, או שהיתה יוצאה לנסקל - אומר לו הרי שלך לפניך.

המשותף לכל אלו הדברים שיש בהם שינוי, אך שאינו ניכר. כגון, מטבע שנפסל, ותרומה שנטמאה וכן בהמה שנעשה בה עבירה, כל אלו שינויים שאינם ניכרים לעין. ע"כ יכול הגזלן לומר 'הרי שלך לפניך' - להחזיר את הגזלה כמות שהיא.

אפשר לראות שהמשנה סדרה את הדברים בסדר של- דומם, צומח וחי. מטבע שנפסל מצד הדומם, תרומה והדגן מהצומח, ומהחי בהמה שנפסלה. משותף לכלל סדרי החיים הללו, שהשינוי איננו ניכר בעין, אך סוף סוף יש כאן פעולה ששנתה את הדבר.

ויש לעיין מדוע יכול הגזלן באלו המקרים לומר הרי שלך לפניך? בגמרא נחלקו מה הכוונה של מטבע ונפסל, וכך נחלקו האמוראים (שם צז:):

גזל מטבע ונסדק [ובו']. אמר רב הונא: נסדק - נסדק ממש, נפסל - פסלתו מלכות. ורב יהודה אמר: פסלתו מלכות נמי היינו נסדק, אלא ה"ד נפסל? שפסלתו מדינה זו ויוצאה במדינה אחרת.

רב הונא סובר שמטבע שנפסל הוא מטבע שהמלכות פסלה אותו. רב יהודה סובר שמטבע שנפסל הינו מטבע שהמדינה פסלה אותו אך יכול לשמש במדינה אחרת. ומטבע שפסלה המלכות לגמרי, הרי הוא כנסדק.

הגמרא מבררת את שיטת כל אחד מהאמוראים וכך שיטת רב הונא (שם):

א"ל רב חסדא לרב הונא: לדידך דאמרת נפסל - פסלתו מלכות, הרי פירות והרקיבו, יין והחמיץ דכי פסלתו מלכות דמי, וקתני: משלם כשעת הגזילה! א"ל: **התם נשתנה טעמו וריחו, הכא לא נשתנה.**

ההבדל בין פירות שהרקיבו לבין מטבע שנפסל, הוא שפירות הטעם והריח שלהם השתנה, ומטבע לא. ולכן במטבע אפשר לומר, הרי שלך לפניך שלא קרה בו שום שינוי.

הגמרא מבררת את שיטת רב יהודה (שם):

א"ל רבא לרב יהודה: לדידך דאמרת פסלתו מלכות נמי היינו נסדק, הרי תרומה ונטמאת דכי פסלתו מלכות דמי, וקתני: אומר לו הרי שלך לפניך! א"ל: **התם לא מינכר היזיקה, הכא מינכר היזיקה.**

ההבדל בין תרומה שנטמאת למטבע שפסלתו המלכות, הוא שההיזק אינו ניכר בתרומה שנטמאת, שהרי אלו אותם פירות. אך במטבע שנפסל (פסלתו המלכות) יש נזק הניכר.

רב הונא ורב יהודה נחלקו האם צריך **שינוי** של הדבר או האם צריך **היכר** בדבר. רב הונא מבאר שאם יש שינוי צריך לשלם, וכך יסוד אזי יש קניין ונשתנה הדבר **והבעלות**.

אך רב יהודה מבאר שיש צורך בהיכר ההיזק בשביל שישלם את הנזק, ואם אין היכר אזי יכול לומר הרי שלך לפניך כי לא נעשה כאן **נזק**.

רב הונא מתייחס בדגש אל צד ה**בעלות** של הגזלן, ורב יהודה מדגיש את הצד ה**נזקי** של הגזלן. בהיזק שאינו ניכר חלות דיני האיסור או חוקי המדינה אלו שגרמו להיזק. כלומר אם לא היה קורה הדבר במציאות או בתורה אזי לכאורה לא היה נזק. ובאמת הצד האיסורי או המדיני אינם שייכים בבין אדם לחברו, ואולי מפני כן יש ניתוק בין היזק שאינו ניכר להיזק הניכר.

רב הונא מגדיר זאת אחרת, וקובע שגם שינוי מדיני איננו מספיק, אלא צריך שינוי קנייני, ולכן מטבע נסדק יש לשלם, ומטבע שנפסל ע"י המלכות אין צריך לשלם. שהרי שלך לפניך, ואין כאן שינוי בצד הפרטי הקנייני, אלא בצד המדיני.